

О. І. Донецькандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної психології і психології управління
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ВІК ОСОБИСТОСТІ В СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

Стаття присвячена теоретичному аналізу визначень різних вимірів віку в соціально-психологічній літературі. Людський розвиток є можливим лише у взаємодії з оточуючим світом, у культурному та історичному контекстах. Так звані вікові норми визначаються також з урахуванням означеного контексту.

Більшість вимірів віку можна поділити на кілька категорій, залежно від того, за яким принципом здійснюється оцінка означеного виміру віку індивідом. Так, до вимірів віку, заснованих на об'єктивних критеріях, можна зарахувати хронологічний вік, біологічний вік, психологічний вік особистості. Хронологічний вік особистості вимірюється прожитими роками та найчастіше використовується в наукових дослідженнях для категоризації досліджуваних у групі. Біологічний вік вказує на рівень розвитку морфологічних структур та функціональних процесів життєдіяльності організму, тоді як психологічний – на рівень психологічного розвитку. Для встановлення норм біологічного та психологічного віку залучають хронологічний вік.

До вимірів віку, заснованих на суб'єктивних критеріях, можуть бути зараховані сприйняття та самосприйняття віку. Сприйняття віку передбачає оцінювання індивідом віку іншої особи. Самосприйняття віку передбачає здійснення індивідом самооцінювання віку. Обидва виміри засновуються на процесах соціальної категоризації, важливу роль у результаті якої відіграє соціальний контекст, поширені в суспільстві ідеї та установки щодо представників різних вікових груп, їх зовнішнього вигляду, прийнятної для них діяльності, поведінки, інтересів тощо. Досить часто результатом сприйняття віку індивідом вербалізується ним у процесі взаємодії з особою, чий вік він оцінював. Обидва виміри віку можуть збігатися або не збігатися з хронологічним віком особистості, а усвідомлення означеного збігу чи незбігу – супроводжуватися позитивними або негативними емоційними переживаннями. Сформульовано висновок, що індивідуальне визначення віку відбувається в культурному та історичному контекстах, на основі поширеного в суспільстві соціально-культурного розуміння віку.

Ключові слова: особистість, вік, хронологічний вік, біологічний вік, психологічний вік, сприйняття віку, самосприйняття віку.

Постановка проблеми. Вік особистості, мабуть, є одним із найбільш наочних критеріїв її розвитку. Будь-яка вікова періодизація, звичайно, не є унікальною, адже культурні та економічні відмінності певним чином впливають на градацію життєвого шляху, проте це не відміння їх вживаності.

Традиційно вік використовується в наукових дослідженнях як одна зі змінних, яка дає змогу поділити досліджуваних на групи та пояснити відмінності між ними. Проте протягом останніх кількох десятиліть дослідники активно працюють над концептуалізацією віку та життєвого шляху особистості з точки зору соціальної психології.

Людина є соціальною істотою, а її розвиток зумовлюється контекстом: умовами, в яких він відбувається. Означені умови формують особистість та її бачення світу. Дитинство, підлітковий вік, молодість, старість тощо – усі ці життєві етапи в людській свідомості постають як певний цілісний образ, який містить як вікові завдання, які має вирішити індивід, так і певні характеристики, вміння та навички, соціальні ролі та статуси, права

та обов'язки, яких індивід набуває або ж втрачає, досягнувши певного віку.

Відмовляючись від одновимірного визначення віку особистості та розглядаючи його як багатокомпонентний феномен, науковці дедалі частіше звертаються до його соціально-психологічного трактування.

Метою статті є теоретичний аналіз основних різновидів віку особистості в соціально-психологічній літературі.

Виклад основного матеріалу. Коли ми говоримо про вік індивіда, перше, що спадає на думку, – поняття «хронологічний вік», тобто кількість прожитих індивідом років. Хронологічний вік є одним із найбільш відомих способів виміру віку особистості, який використовується, у тому числі науковцями, для категоризації людей у групі. На рівні популяції хронологічний вік є чутливим індикатором стану здоров'я індивіда, незалежно від інструменту, що використовується для його вимірювання: чи то рівнем смертності, чи то захворювань, чи то суб'єктивною оцінкою здоров'я [1, с. 480]. Крім того, можна сказати, що у міру

дорослішання, тобто зростання хронологічного віку, особистість набуває дедалі більшої відповідальності і більших прав (кримінальна відповідальність; право керувати автомобілем; право голосувати на виборах та балотуватися на певні посади; купувати певні товари, на кшталт алкоголю та тютюну; брати шлюб тощо). Хронологічний вік індивіда часто має бути підтвердженим документально. Власне відповідні документи виступають як своєрідний пропуск: лише за їх наявності індивід набуває здатності реалізувати певні права та можливості. Соціальна значущість хронологічного віку для суспільства демонструється соціальними практиками, подібними до святкування днів народження та ювілеїв [2, с. 117–138]. Досягнення певного віку в суспільній свідомості є своєрідною межею, перетинаючи яку індивід переходить до нового етапу розвитку, від однієї стадії життя до іншої.

Окрім хронологічного віку, до різновидів віку також належить біологічний вік. Біологічний вік – це досягнутий індивідом рівень розвитку морфологічних структур та функціональних процесів життєдіяльності організму, який визначається хронологічним віком тієї групи, якій він відповідає за рівнем розвитку [3]. Таким чином, можна сказати, що власне функціональний стан організму, асоційований із хронологічним віком, є критерієм визначення віку біологічного. Разом із тим дослідники вказують на те, що навіть біологічне старіння має дискурсивно створюватися в соціальному контексті. Оцінка віку має ґрунтуватися на більш чи менш визначених концептуальних репертуарах, які часто-густо пов'язані з соціальними та культурними інститутами [4, с. 297].

У процесі вивчення феномена віку особистості спеціалістами з медицини, психології, педагогіки тощо були сформовані так звані вікові норми прийнятної поведінки для представників різних вікових груп [2, с. 5–6]. Вік розвитку [4], чи психологічний вік, передбачає, що в процесі дорослішання та переході з однієї вікової категорії в іншу особистість має долати певні психологічні стадії розвитку. Оскільки більшість психологічних теорій вікового розвитку заснована на ідеї про ієрархію, індивід у розвитку має послідовно підійматися умовними сходинками, аж доки не досягне «зрілої» дорослості. Таким чином, психологічний вік особистості має демонструвати, на якій психологічній стадії розвитку він перебуває.

Варто зазначити, що у вітчизняній психології поняття «психологічний вік» вживається не лише у вищезначеному сенсі. Так, наслідуючи ідеї Б. Ананьєва, що «вік людини – завжди є конвергенцією біологічного, історичного та психічного часу» [5, с. 266], О. Кронік та Є. Головаха визначають психологічний вік особистості як міру психологічного минулого, інтегральний показник ставлення людини до часу власного життя [6, с. 72]. Згідно

з концепцією авторів, психологічний вік особистості розраховується за допомогою показників реалізованості психологічного часу та очікуваної тривалості життя. Реалізованість психологічного часу, своєю чергою, визначається співвідношенням насиченості вже прожитих років та очікуваної насиченості життя загалом.

Спорідненим із поняттями «психологічний вік» та «хронологічний вік» видаються нам такі виміри віку особистості, як інституційний, символічний вік та функціональний вік. Інституційний вік як різновид хронологічного віку визначається як хронологічний вік у межах тих чи інших соціальних інституцій [4, с. 301]. Оскільки різноманітні інституційні процедури та практики часто засновані на хронологічному віці особистості, логічно розглядати його в контексті вищезгаданих інституцій. Якщо говорити про дітей, підлітків та юнаків, то для них центральною інституцією, заснованою на вікових нормах, є інститут освіти [7]. Прикладом інституційного віку є, наприклад, старший шкільний вік.

Символічний вік співвідноситься з очікуваннями, пов'язаними з різноманітними стадіями життя, з огляду на ідеї про прийнятну поведінку, навички, стиль одягу тощо [4, с. 307]. Можна говорити, що існують певні матеріальні об'єкти та дії, які символічно репрезентують кожну конкретну стадію (етап) життя людини, хоча вони і мають культурні відмінності (навіть серед країн Європи) [8].

Культурні вікові норми часто мають символічний вимір навіть у сучасному суспільстві. Очікування, пов'язані з віком, звісно, відрізняються залежно від культури та історичної стадії розвитку суспільства, від одного покоління до іншого. Є ідея, що поступово вікові норми ліквідовуються (розчиняються), проте це не відбувається повсякчасно. І нині багато норм, пов'язаних із віком, доволі широко представлені в суспільстві. Особливо це стосується відмежування дитинства від дорослості, а порушення означених норм може призвести до конфлікту в найближчому оточенні молодих людей. Культурні вікові норми особливо помітними стають саме тоді, коли їх порушують, коли індивід діє в певній ситуації в такий спосіб, який не вважається прийнятним для особи його віку [4, с. 308].

Науковці зазначають, що зростання віку часто оточене символічними значеннями. Так, досліджувані юнацького віку, розповідаючи про процес дорослішання, часто згадують конкретні об'єкти, набуття яких символізує ще один крок, що наближає їх до дорослості. Зазначені символічні об'єкти найчастіше пов'язані зі свободою пересування (водійські права), особливими речовинами (алкоголь, тютюн, кава), грошима, сексуальними взаєминами (презервативи, обручки). Більшість таких об'єктів символізує зміну статусу молодих людей. Здебільшого отримання їх символічно позначає

перехід молодшої людини до більшої незалежності, волі та свободи та зменшення батьківського контролю [4, с. 308]. Отже, там, де хронологічний вік відкриває зачинені раніше двері, усуваючи перепони на шляху до набуття певних прав, чи, навпаки, зачинає їх, позбавляючи означених прав, окремі об'єкти символізують перехід індивіда від однієї життєвої стадії до іншої.

Одним із різновидів символічного віку є ритуальний вік. Ритуальний вік передбачає, що є певні ритуали переходу людини від однієї вікової стадії до іншої. Найчастіше такі ритуали маркують перехід від дитинства до дорослості. На противагу поширеним думкам, означені ритуали не обов'язково мають бути пов'язані з фізичним віком пубертату чи хронологічним віком молодшої людини [9, с. 65–73]. Подібні формалізовані ритуали переходу не надто просто знайти в сучасному західному суспільстві. Проте деякі освітні та релігійні спільноти практикують їх у різних формах (наприклад конфірмація), а їх соціальна значущість відрізняється залежно від впливовості означеної спільноти на суспільство загалом.

Функціональний вік, співвідноситься з ідеєю, що статус людини в її соціальному оточенні залежить від навичок, які вона демонструє, власне вони і символізують її готовність до переходу до певної вікової стадії [4, с. 307]. Варто зазначити, що є гендерні відмінності в очікуваннях стосовно вмінь та навичок жінок та чоловіків. Так, від представниць жіночої статі по досягненню ними певного віку очікується, що вони візьмуть на себе відповідальність за догляд за молодшими братами та сестрами та почнуть виконувати певну хатню роботу [10, с. 123–126].

Окрім вищезазначених видів віку особистості, в науковій літературі можна зустріти згадки і про інші його виміри. Узагальнюючи підходи, можна сказати, що оцінка віку може здійснюватися як самим суб'єктом, виступаючи таким чином як самооцінка віку, так і сторонніми особами.

Варто зазначити, що в психологічних науках та споріднених дисциплінах немає єдності щодо термінології окремих видів віку особистості. Так, для опису тих вимірів віку особистості, що засновані на самооцінці віку, використовують такі назви, як «персональний вік» [11, с. 24], «суб'єктивний вік» [12–19], «вік, заснований на досвіді», «індивідуальний вік», «відносний вік» [4, с. 297] тощо. Іноді означені терміни використовуються науковцями, аби описати близькі за значенням, але все ж не подібні виміри віку. Зокрема, персональний вік визначається як момент у плині життя (період життєвого циклу), якого чоловік, жінка чи дитина, спираючись на власну думку, досягли [11, с. 144], тоді як суб'єктивний вік – як у багатьох випадках ахронічне відчуття незмінного «Я», яке зберігає більшу чи меншу сталість у той час, коли персональний вік змінюється [11, с. 26].

У будь-якому разі, означені виміри віку пов'язані з хронологічним віком особистості і, по суті, є відповіддю на запитання «На скільки років ви себе відчуваєте?». Досить часто цей вимір віку визначається шляхом порівняння з іншими людьми, формуючись у певному соціальному контексті, та може змінюватися залежно від ситуації, в якій знаходиться індивід. Ми у своїй роботі для визначення виміру віку, заснованого на оцінці індивідом власного віку, далі будемо використовувати термін «самосприйняття віку».

Результати емпіричних досліджень засвідчують, що залежно від контексту самосприйняття віку особистості може змінюватися навіть протягом коротких часових періодів. Так, у порівнянні з оцінкою на початку діагностичної сесії досліджувані почувалися старшими після візуального спостереження втрати вільності/швидкості мови або розриву між поколіннями [13], після того, як зазнали дії негативних вікових стереотипів [20], після того, як їхня пам'ять була продіагностована, і навіть після простого очікування участі в діагностичній пам'яті [16]. Самосприйняття віку особистості може збігатися з оцінками інших осіб щодо її віку або ж відрізнятися від них [11, с. 24–26]. Самосприйняття віку не лише відображає його особливості, зумовлені власною соціальною ситуацією, досвідом та фізіологічним станом, але й взаємини між індивідом та тією віковою групою, з якою він відчуває спорідненість (схожість) [21]. Самосприйняття віку особистості вважається науковцями центральним компонентом вікової ідентичності особистості та процесу дорослішання/старіння [18].

Концепція самосприйняття віку особистості демонструє багатовимірність процесів дорослішання та старіння, які охоплюють більше соціальних, психологічних та персональних значень, аніж хронологічний вік [12; 14; 15; 19; 22; 23]. Самосприйняття віку особистості відображає цінність для неї хронологічного віку, рольову залученість, межі здоров'я та фізичного стану, а також уявлення про соціальні вікові норми [24]. Низка дослідників пропонує розглядати самосприйняття віку як комплексний персональний конструкт, який відображає сукупність різних віків особистості, зокрема те, наскільки старою особистість себе відчуває, виглядає, діє, бажає бути [17].

Якщо ж звернутися до тих вимірів віку, які засновані на оцінці індивіда іншими людьми, то в науковій літературі для їхнього опису використовуються такі терміни: «соціальний вік» або «публічний вік» [11, с. 24], «вік, зумовлений культурою» [4, с. 297], «контекстуальний вік» [4, с. 305]. Ми надалі у статті будемо використовувати термін «соціальний вік».

Соціальне визначення віку як віку, який приписується індивіду родинною, друзями та іншими

людьми [11, с. 26], формується в соціальному контексті на основі зовнішнього вигляду та поведінки. Соціальний вік зазвичай, хоча і не завжди, вербалізується в процесі взаємодії та може відрізнитися від хронологічного віку індивіда, а усвідомлення цього факту може супроводжуватися різними емоційними переживаннями (від задоволення до роздратування тощо). Залежно від статі індивіда, стосовно якого оточення формує оцінку щодо його віку, очікування стосовно його поведінки, зовнішнього вигляду та інших характеристик можуть суттєво відрізнитися. Так, хлопці та молоді чоловіки можуть потрапити в ситуацію, коли будуть «покарані» оточуючими за свою «дитячу» поведінку, на кшталт плачу та вираження емоцій на очах інших незнайомих людей, тоді як неповнолітні дівчата під час взаємодії зі старшими гетеросексуальними чоловіками можуть стикнутися з поведінкою як із «жінками» (тобто повнолітніми – флірт, сексуальні коментарі тощо) [25].

Варто вказати на те, що контекст ситуації, в якій знаходиться індивід, суттєво впливає і на його власну поведінку, на основі сприйняття якої формується оцінка судження сторонньої особи стосовно його віку. Зокрема, залежно від віку особи, з якою він взаємодіє, індивід може обирати різні способи самопрезентації. Так, дослідники Н. Коупленд та Дж. Коупленд описали випадок 79-річної досліджуваної на ім'я Мей. У розмові з жінкою свого віку Мей розповідала про себе як про активну та незалежну, протидіючи стереотипному образу особи старечого віку. У розмові з 38-річною жінкою Мей описала себе геть в інший спосіб, утворивши протилежне враження, яке підтверджувало стереотипні уявлення про старість та про залежність у старості [26, с. 13].

Як окремий різновид віку особистості науковці іноді розглядають тілесний вік. Тілесний вік, як субкатегорія віку заснованого на досвіді, звертається до оцінки особистістю власної тілесності та думок і почуттів стосовно неї [4, с. 307]. Основна увага спрямовується на те, як особа відчувається стосовно власного тіла, власної зовнішності та її характеристик, чи відчуває вона себе й цьому вимірі «старою» чи «молодою», «відповідно до віку» чи ні. Поняття тілесного віку засноване на поширених у суспільстві ідеях, яким чином має виглядати тіло особи того чи іншого віку. Такий вимір віку був запропонований до розгляду в дослідженні самосприйняття віку особистості Р. Кастенбаумом та його колегами: вік, на який особа, на її думку, виглядає [17]. Дискурс тілесного віку активно представлений у засобах мас-медіа та рекламі: людей закликають користуватися послугами індустрії краси та придбати товари, які обіцяють набуття молодшого вигляду чи молодшого самопочуття, на кшталт збільшення енергійності, привабливості тощо.

Незалежно від того, чи ми говоримо про самооцінку віку, чи про оцінку індивідом віку сторонньої особи, йдеться про процеси категоризації. Під соціальною категоризацією розуміється автоматичний процес групування інших в усвідомлені категорії, який розпочинається в той самий момент, коли особистість отримує хоча б якусь інформацію, що може бути покладена в основу вищезгаданого групування [27]. Означений процес відбувається як щодо інших, так і щодо себе: поділяючи світ на соціальні категорії, індивід також розміщує себе в тій із них, з якою, на його думку, має найбільше спільного. Означений процес вказує на наявність в індивіда, незалежно від того, чий саме вік він оцінює – свій чи іншої особи, образу генералізованого іншого [28] як представника певної вікової групи, з яким, власне, і відбувається порівняння. Цей образ, портрет представника певної вікової групи є, по суті, набором уявлень щодо цієї групи, які пояснюють, «що означає бути тим, ким вони є?» [29, с. 5]. Означені уявлення безперечно пов'язані як з особистим досвідом взаємодії з представниками цієї групи, так і з соціальними стереотипами та упередженнями щодо них, поширеними в суспільстві. Вікове сприйняття та вікове самосприйняття (вікова ідентичність) певною мірою зумовлюються динамікою взаємодії із соціальною та культурною системами, які створюють основу для нашого розуміння віку [30].

Висновки. Таким чином, за результатами огляду наукової літератури, присвяченої проблематиці віку особистості, можна сказати, що є не один його вимір. Умовно усе різноманіття визначень та видів віку видається можливим поділити на такі категорії: 1) ті його види, що засновуються на об'єктивній оцінці віку, яка передбачає наявність певних об'єктивних критеріїв (на кшталт, кількості прожитих років, функціонального стану систем організму тощо). До різновидів віку, заснованих на його об'єктивній оцінці, можна зарахувати хронологічний вік та біологічний вік особистості; 2) види, засновані на суб'єктивній оцінці віку, яка передбачає наявність особи, що здійснює означену оцінку, спираючись на власні суб'єктивні критерії.

Виміри віку особистості, засновані на суб'єктивній оцінці, можна поділити на дві групи: 1) самосприйняття віку, де оцінюваний та той, хто оцінює, є однією й тією самою особою; 2) сприйняття віку, де оцінюваний та той, хто оцінює, є двома різними особами. Отже, перша з них фактично є самооцінкою віку, тоді як друга – оцінкою віку індивіда Іншим, яку той, чий вік оцінюється, сприймає в їхній безпосередній взаємодії. І у першому, і у другому випадку важливу роль у результаті оцінювання відіграють соціальний контекст, поширені у суспільстві ідеї та установки щодо представників різних вікових груп, їх зовнішнього вигляду, прийнятної для них діяльності, поведінки,

інтересів тощо. Таким чином, навіть індивідуальне визначення віку відбувається в культурному та історичному контекстах, на основі поширеного в суспільстві соціально-культурного розуміння віку.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо в теоретичному та емпіричному дослідженні особливостей самосприйняття віку дорослими особами різної статі.

Література:

1. Bowling A., See-Tai S., Ebrahim S., Zahava G. & Priyha S. Attributes of age-identity. *Ageing and Society*. 2005. № 25 (4). P. 479–500.
2. Chudacoff H.P. How Old Are You? Age Consciousness in American Culture. Princeton : Princeton University Press, 1989. 232 p.
3. Войтенко В.П. Биологический возраст. *Биология старения*. Ленинград : Наука, 1982. С. 102–115.
4. Aapola S. Exploring dimensions of age in young people's lives: a discourse analytical approach. *Time and Society*. 2002. № 11 (2/3). P. 295–314.
5. Ананьев Б.Г. Современные проблемы человекознания. Москва : Наука, 1977. 380 с.
6. Кроник А.А., Ахмеров Р.А. Каузометрия: Методы самопознания, психодиагностики и психотерапии в психологии жизненного пути. Москва : Смысл, 2008. 294 с.
7. Gordon T., Holland J. & Lahelma E. Making Spaces. Citizenship and Difference in Schools. London : Macmillan, 2000. 244 p.
8. Chisholm L. & Hurrelmann K. Adolescence in Modern Europe. Pluralized Transition Patterns and their Implications for Personal and Social Risks. *Journal of Adolescence*. 1995. № 18(2). P. 129–158.
9. van Gennep A. The Rites of Passage. Chicago : University of Chicago Press, 1960. 198 p.
10. Solberg A. Negotiating Childhood: Changing Constructions of Age for Norwegian Children. *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood* / ed. by A. James & J. Prout; London : Falmer, 1990. P. 118–137.
11. Laslett P.A. Fresh Map of Life: The Emergence of the Third Age. London : Weidenfeld and Nicholson, 1989. 213 p.
12. Barrett A. E. Socioeconomic status and age identity: The role of dimensions of health in the subjective construction of age. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 2003. № 58. P. 101–109.
13. Eibach R.P., Mock S.E. & Courtney E.A. Having a «senior moment»: Induced aging phenomenology, subjective age, and susceptibility to ageist stereotypes. *Journal of Experimental Social Psychology*. 2010. № 46. P. 643–649.
14. Henderson K.V., Goldsmith R.E. & Flynn L.R. Demographic characteristics of subjective age. *Journal of Social Psychology*. 1995. № 135(4). P. 447–457.
15. Hubley A.M. & Arim R.G. Subjective age in early adolescence: Relationships with chronological age, pubertal timing, desired age, and problem behaviors. *Journal of Adolescence*. 2012. № 35(2). P. 357–366.
16. Hughes M.L., Geraci L. & De Forrest R.L. Aging 5 years in 5 minutes: The Effect of taking a memory test on older adults' subjective age. *Psychological Science*. 2013. № 24. P. 2481–2488.
17. Kastenbaum R., Derbin V., Sabatini P. & Arrt S. «The ages of me»: toward personal and interpersonal definitions of functional aging. *Aging and Human Development*. 1972. № 3. P. 197–211.
18. Kleinspehn-Ammerlahn A., Kotter-Grühn D. & Smith J. Self-perceptions of aging: Do subjective age and satisfaction with aging change during old age? *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 2008. № 63. P. 377–385.
19. Montpare J.M. Subjective age: Toward a guiding lifespan framework. *International Journal of Behavioral Development*. 2009. № 33(1). P. 42–46.
20. Kotter-Grühn D. & Hess T.M. The impact of age stereotypes on self-perceptions of aging across the adult lifespan. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 2012. № 67. P. 563–571.
21. Guptill C.S. A measure of age identification. *Gerontologist*. 1969. № 9. P. 96–102.
22. Kaufman G. & Elder G.H. Grandparenting and age identity. *Journal of Aging Studies*. 2003. № 17(3). P. 269–282.
23. Teuscher U. Subjective age bias: A motivational and information processing approach. *Journal of Behavioral Development*. 2009. № 33(1). P. 22–31.
24. Uotinen V., Rantanen T. & Suutama T. Perceived age as a predictor of old age mortality: A 13-year prospective study. *Age and Ageing*. 2005. № 34. P. 368–372.
25. Harris A., Aapola S. & Gonick M. Doing It Differently: Young Women Managing Heterosexuality in Australia, Finland and Canada. *Journal of Youth Studies*. 2000. № 3(4). P. 373–388.
26. Encyclopedia Of The Life Course And Human Development / Ed. by Deborah S. Carr. 3 v. Detroit : Macmillan Reference USA, 2009. 1561 p.
27. Rediscovering the social group: A self-categorization theory / Turner J.C. et al. Oxford, England : Blackwell, 1987. 239 p.
28. Heckhausen J. & Brim O. Perceived problems for self and others: Self-protection by social downgrading throughout adulthood. *Psychology and Aging*. 1997. № 12. P. 610–619.
29. Burke P.J. Identities and social structure: The 2003 Cooley-Mead Award Address. *Social Psychology Quarterly*. 2004. № 67. P. 5–15.
30. Demakakos P., Gjonca E. & Nazroo J. Age identity, age perceptions, and health: Evidence from the English Longitudinal Study of Ageing. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 2007. № 1114. P. 279–287.

Donets O. I. Person's age in social-psychological dimension

The article is devoted to the theoretical review of the problem of person's age in social-psychological literature. Human development is contingent upon interaction with surrounding community, in cultural and historical context. So called age norms are defined in that cultural and historical context either.

Most of measures of age can be divisible into several categorical concepts. This division is depended on principle of dimension of person's age. Measures of age based on objective criteria known as a chronological age, physiological age, psychological age. Chronological age is depended on number of years that one's lived. Chronological age is tending to be used in empirical studies as basis for categorization examinee into the groups. Physiological age is indicating developmental level of morphological structures and functional life processes of body, while psychological age is indicating level of psychological development. Chronological age is tending to be used when physiological and psychological norms are specifying.

Measures of age based on subjective criteria known as perception of age and self-perception age. Perception of age is based on measuring age of another person. Self-perception age is based on self-judgment of one's age. Either is based on social categorization processes, which, in turn depended upon social context, views and attitudes toward age groups widely-spread in society, personal appearance, acceptable activity, interests of them etc. Either is may match with chronological age or conflict with chronological age of person. Realization of this match or conflict can come with positive or negative emotions. Quite often result of perception of age is verbalizing in interaction with person, whose age was measured. It is concluded the measuring of person's age is effected by cultural and historical context, based on social-cultural meaning of age prevalent in society.

Key words: *person, age, chronological age, physiological age, psychological age, perception of age, self-perception age.*